

ILO'DA DEĞİŞİM ÇABALARI

Aydınlık Dergisi, 2 Temmuz 2000

Yıldırım Koç

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 1919 yılında kuruldu. 81 yıllık tarihinde, dünyada emekten ve sermayeden yana güçler arasındaki dengeye göre ILO içinde de önemli mücadeleler yaşandı. 1990'lı yıllarda, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra başlayan bir süreç, ILO'da her geçen gün daha etkili bir biçimde hissediliyor.

İşverenler ILO'yu bir teknik danışma ve işbirliği örgütü haline getirmeye çalışıyor. Halbuki ILO'nun temel işlevi, uluslararası düzeyde belirli standartların belirlenmesi ve bunların uygulanmasının denetlenmesidir. İşverenlerin, bazı hükümetlerin de desteğiyle, bir süre önce sözleşmeli emek konusunda bir Sözleşmenin kabulünü önlemeleri, bu çabalarında önemli ölçüde başarılı olabildiklerinin göstergelerinden biridir. Hükümetlerin sermaye yanlısı politikaları ve Sözleşmelerin onaylanması için üçte iki çoğunluk gereği, işçi grubunun da yeni Sözleşme taleplerinde ve Sözleşmelerin içeriğinde giderek yumuşamasına neden oluyor.

İşverenler ILO'da bir taraftan yasama sürecini tıkamaya çalışırken, diğer taraftan ILO'nun onaylanmış Sözleşmeleri denetleme mekanizmalarını etkisizleştirmeye çaba gösteriyorlar.

ILO'nun denetim mekanizmalarından biri, ILO Anayasasının 24. maddesi uyarınca hükümetler aleyhinde yapılan başvurulardır. Bu başvurular Yönetim Kurulu'na gönderilir. Yönetim Kurulu bir başvuruyu usul açısından "kabuledilebilir" bulunca, Yönetim Kurulu'nun işçi, işveren ve hükümet kanadı üyelerinden oluşan üç kişilik bir komite başvuruyu inceler ve önerilerini de içeren bir raporu Yönetim Kurulu'na sunar. Bu başvurular 87 ve 98 sayılı ILO Sözleşmeleri ile ilgiliyse, Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi'ne gönderilir. İşçi örgütleri son yıllarda 24. madde yolunu daha etkili bir biçimde kullanmaya başladılar. ILO Yönetim Kurulu'nun işveren üyeleri ve bazı hükümet temsilcileri, bu denetim mekanizmasının daha etkili bir biçimde kullanılmaya başlanması üzerine, başvuru yetkisini sınırlandırmaya çalıştı. Şimdiye kadar başarılı olamadılar. Ancak bu denetim kanalının kullanımının kısıtlanması çabaları sürüyor.

ILO'nun denetim mekanizmalarından birisi de, Uluslararası Çalışma Konferansları sırasında oluşturulan Standartların Uygulanması Komitesi'dir. Bu Komite, Uzmanlar Komitesi'nin raporlarına dayanarak, belirli ülkeleri bazı Sözleşmeleri ihlal nedeniyle incelemeye alır. Bazı ülkeleri de raporunun özel paragraflarında belirterek, "çok ayıplar." Ancak 1990'lı yıllarda Uluslararası Çalışma Konferanslarının çalışma süresinin kısaltılması ele alınan ülke sayısının azalmasına neden oldu. Ayrıca, bir ülkenin incelemeye alınabilmesi için Komite'nin işveren grubunun da olumlu görüş bildirmesi gereklidir. İşveren grubu, sistemli bir biçimde, ele alınan ülke sayısını azaltmaktadır. Geçmiş yıllarda 30'un üstünde ülke incelenirken, son yıllarda bu sayı 22-24 düzeylerinde kaldı. Bu yıl incelenen ülke sayısı 24 oldu. Ayrıca, geçmişte her ülke gerektiğinde birden fazla Sözleşmeyi ihlal nedeniyle incelenebilirken, son yıllarda her ülke için yalnızca bir Sözleşmenin incelenmesi kuralı getirildi. İşveren grubu, ILO'nun teknik Sözleşmeler adı verilen ve çalışma koşullarıyla ilgili Sözleşmelerinin incelemeye alınmasını da sistemli bir biçimde engellemeye başladı. Örneğin, iş güvencesine ilişkin 158 sayılı Sözleşmeyi incelemeye aldirmek hemen hemen olanaksız.

İlk kez bu yıl gündeme gelen yeni bir talep ise, incelemeye alınacak ülkelerin belirlenmesinde hükümetlerin de söz sahibi olması isteğiydi. İncelemeye alınacak ülkeler işçi ve işveren gruplarınca belirlenir; hükümetlerin söz hakkı yoktur. İlk kez bu yıl ABD hükümet temsilcisinin gündeme getirdiği bu öneri diğer bazı hükümetlerce de desteklendi.

Özetle; ILO'nun tadı giderek daha fazla kaçıyor.